

"מבט לשלום": נזקי הסגר הנוכחי מוערכים ביותר מ-300 מיליון דולר

מאז החתימה על הסכמי אוסלו בספטמבר 1993 הטילה ישראל יותר מ-300 ימי סגר

הנוקים הכלכליים של הסגר על הגדה המערבית ורצועת עזה מוערכים בכ- 300 מיליון דולר מאז ראשיתו ב-25 בפברואר ועד הבחירות בישראל. המשק הפלסטיני מפסיד מידי יום בין 4-5 מיליון דולר, וכתוצאה מהסגר מוערך אחוז האבטלה ברשות הפלסטינית בין 65%, הערכה פלסטינית, ל 20-30 אחוזים, הערכת מתאם הפעולות בשטחים. הסגר פוגע בכח העבודה הפלסטיני בישראל, בענף הבנייה ברצועת עזה, בענף הדייג והחקלאות ובתעשייה הפלסטינית. נתונים אלה מתפרסמים היום בדוח מיוחד של ארגון "מבט לשלום" הבוחן את השלכות הסגר.

בעקבות סדרת הפיגועים הקשים שהחלה ב-25 בפברואר 1996, הטילה ישראל סגר ממושך על שטחי הגדה המערבית ורצועת עזה. הסגר הנוכחי מהווה ביטוי חריף במיוחד למדיניות הסגר שנוקטת ממשלות ישראל מאז שנת 1991 בתגובה לפיגועים שמבצעים פלסטינים, ביחוד בשטחי ישראל. על-פי נתוני דובר צה"ל, מאז החתימה על הסכמי אוסלו בספטמבר 1993 הטילה ישראל יותר מ-300 ימי סגר, בכשני שלישים מתוכם, ימים של סגר מלא או כמעט מלא וכבשליש מהם, סגר חלקי. הווה אומר, במשך יותר מרבע מהתקופה שחלפה מאז החתימה על הסכמי אוסלו היו נתונות הגדה והרצועה תחת סגר. הסגר הנוכחי נמשך כבר יותר משישה עשר שבועות, ולמרות שהוא לא הארוך ביותר מבין הסגרים שהוטלו עד כה, ייתכן שהוא הקפדני ביותר מבחינת המגבלות שהוטלו על הפלסטינים. למרות הקלות מסויימות שניתנו מאז הוטל הסגר, עדיין חלות הגבלות רבות על תנועת אנשים וסחורות בין שטחי ישראל לבין הגדה המערבית ורצועת עזה.

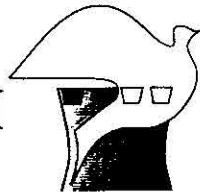
נוסח הסכמי אוסלו בעניין הסגר טומן בחובו סתירות פנימיות. מחד, ע"פ סעיף 1 של נספח מס' 1 בהסכם עזה ויריחו נקבע שישראל מחוייבת לכבד את חיי הכלכלה והחברה הפלסטיניים, לשמור על שווקים פתוחים ולהתחשב בצרכים רפואיים. גם בפרוטוקול פריז, שנחתם ב-29 באפריל 1994, התחייבו הצדדים "לאפשר גישה חופשית ובלתי מוגבלת לשווקים של הצד האחר". מאידך, סעיף 9 של נספח 1 קובע כי "הוראות הסכם זה לא יפגעו בזכותה של ישראל, מטעמי ביטחון ובריאות, לסגור את נקודות המעבר לישראל, ולאסור ולהגביל את הכניסה של אנשים ושל כלי רכב מהגדה המערבית ומרצועת עזה לישראל".

הסגר גם מונע מפלסטינים לעבור בין רצועת עזה לבין הגדה המערבית, מכיוון שישראל לא מפעילה את "המעבר הבטוח", כמתחייב מהסכם אוסלו. תחקיר "מבט לשלום" מעלה כי בהתמקחות בנושא המעבר הבטוח מציגים שני הצדדים תביעות שאינן עולות בקנה אחד עם ההסכמים עליהם הם חתומים. הדבר בולט במיוחד בתביעת הצד הישראלי לאפשר מעצר אנשים בעת מעברם, ובתביעתו לשנות את נקודת המעבר שצוינה במפורש בהסכם. כמו-כן תביעת הפלסטינים לפתוח את הסכם אוסלו בי בנושא הסדרי המעבר של מנועי היציאה מקשה אף היא על הגעה להסכם. תביעות אלה הינן המכשולים האחרונים שנתרו בטרם יפתח המעבר. כמו כן, הסגר מנתק את מזרח-ירושלים משאר אזורי הגדה המערבית מזרח-ירושלים מהווה מרכז לחיי הכלכלה, החברה, החינוך והדת של תושבי הגדה, וניתוק תושבי הגדה הרצועה ממזרח העיר פוגע בתחומי חיים רבים.

מדו"ח "מבט לשלום" עולה כי ממשלת ישראל מצדיקה את מדיניות הסגר על כל מרכיביה בטעונוני ביטחון. אולם הפלסטינים גורסים כי לא רק שיקולי בטחון מנחים את ישראל והם מייחסים את הגבלות הסגר למספר גורמים, ובניהם הרצון "להעניש" את הפלסטינים, במיוחד בשל הערכת ממשלת ישראל היוצאת כי צעד כזה ישפר את סיכוייה להבחר מחדש בבחירות; הרצון ליצור עויינות בקרב ציבור הפלסטיני כלפי הארגונים המבצעים פיגועים, באמצעות פגיעה ברמת החיים של הציבור הפלסטיני; וחלק ממרכיבי הסגר, ובעיקר הפגיעה בייצוא החקלאי הפלסטיני, מפורש כצורך כלכלי ישראלי מתוך דאגה לחקלאים הישראליים.

*לפרטים נוספים או לקבלת הדוח המלא, נא לפנות למוטי ענברי 02-233-004, או ביפר 02-294666 * 36997

PEACE WATCH

מבט לשלום

**מדיניות הסגר:
השלכותיה הכלכליות ומעמדה לפי
ההסכמים בין ישראל לאשף**

פורסם ב-24 יוני 1996

8 Hama'alot Street, Jerusalem, Israel Tel. 972-2-233004 Fax 972-2-256030

"מבט לשלום"

ארגון עצמאי בלתי-מפלגתי העוקב אחר קיום ההסכמים
בין ישראל ושכנותיה הערביות

חבר הנאמנים של "מבט לשלום"

הרב יואל בן-נון, אריה נחמקין, מוקי צור, פרופי אהרון קליימן, פרופי גבריאל מוקד,
פרופי אביעזר רביצקי, הרב שלמה ריסקין, דן שיפטן, אלישע שפירא

מנכ"ל

דניאל פוליסר

מחבר הדו"ח

תמיר שורק

צוות "מבט לשלום"

זיו הלמן, בוב לנג, מוטי ענברי,
פנחס ענברי, יהושע שוורץ, תמיר שורק

מבט לשלום

רחוב המעלות 8

ירושלים, ישראל

טל': 02-233004

פקס': 02-256030

e-mail: peace@actcom.co.il

בעקבות סדרת הפיגועים הקשים שהחלה ב-25 בפברואר 1996, הטילה ישראל סגר ממושך על שטחי הגדה המערבית ורצועת עזה. הסגר הנוכחי מהווה ביטוי חריף במיוחד למדיניות הסגר שנוקטות ממשלות ישראל מאז שנת 1991 בתגובה לפיגועים שמבצעים פלסטינים, בייחוד בשטחי ישראל. על-פי נתוני דובר צה"ל, מאז החתימה על הסכמי אוסלו בספטמבר 1993 הטילה ישראל יותר מ-300 ימי סגר, בכשני שלישי מתוכם, ימים של סגר מלא או כמעט מלא וכבשליש מהם, סגר חלקי ("סגר חלקי" מוגדר כסגר המאפשר כניסה לישראל לקבוצת עובדים גדולה אך מוגדרת, כדוגמת עובדי התעשייה או עובדי הבניה). הווה אומר, במשך יותר מרבע מהתקופה שחלפה מאז החתימה על הסכמי אוסלו היו נתונות הגדה והרצועה תחת סגר.

הסגר הנוכחי נמשך כבר יותר מעשרה שבועות, ולמרות שהוא לא הארוך ביותר מבין הסגרים שהוטלו עד כה, ייתכן שהוא הקפדני ביותר מבחינת המגבלות שהוטלו על הפלסטינים. בימים שמן ה-4 ועד ה-15 באפריל 1996, לדוגמה, כלל הסגר גם סגר פנימי על כל הערים והכפרים בגדה המערבית. כמו-כן הוטל סגר ימי על רצועת עזה, אשר הוקל לאחרונה. למרות הקלות מסויימות שניתנו מאז הוטל הסגר, עדיין חלות הגבלות קשות על תנועת אנשים וסחורות בין שטחי ישראל לבין הגדה המערבית ורצועת עזה.

מאז הוטל הסגר הנוכחי מתרבות ההערכות באשר לנזקים שהוא גורם ויש הבדלים רבים בהערכות השונות, כפי שהדבר מתבטא הן בסיקור התקשורתי והן בהתייחסות של גורמים מדיניים מקרב הפלסטינים, ישראל ומדינות העולם. כמו-כן מתרבות הטענות, בעיקר בצד הפלסטיני, כי מדיניות הטלת הסגר הרחבה, מהווה הפרה של ההסכמים שנחתמו בין ממשלת ישראל לבין אש"ף. מטרת מסמך זה היא לנסות ולהעריך את השפעות הסגר הנוכחי על חיי התושבים בגדה וברצועה, וכמו-כן לבחון האם עומדת מדיניות הסגר במבחן ההסכמים בין ישראל לפלסטינים.

הדו"ח פותח בניתוח ההתחייבות הישראלית בכל מה שקשור למעבר סחורה ובני אדם מן השטחים לישראל, ומישראל לשטחים. בחלק השני מובא ניתוח של הנזק שנגרם על ידי הסגר, בעיקר בתחומי הכלכלה והבריאות. הנזקים בתחום הכלכלי מתמקדים בשבעה תחומים: עבודת פועלים פלסטיניים בישראל, ענף הבניה בעזה, ענף החקלאות, ענף הדייג, מסחר ותעשייה ברשות הפלסטינית, תיירות ותקציב הרשות הפלסטינית. לאחר מכן מוצג ניתוח של השאלה המשפטית - האם מתישבת מדיניות הסגר עם ההסכמים בין ישראל לפלסטינים?

מה אומרים ההסכמים?

נוסח ההסכמים טומן בחובו סתירה פנימית. מחד, מחוייבת ישראל לכבד את חיי הכלכלה והחברה של הפלסטינים, לשמור על שווקים פתוחים ולהתחשב בצרכים רפואיים:

בסעיף 1 של נספח מספר 1 בהסכם "עזה ויריחו" נאמר:

"אף הסדר או צעד בטחוני שייכנס לתוקף בד בבד עם ההיערכות מחדש של כוחות צבאיים ישראלים לא יערער את חשיבותן של תכניות הפיתוח הפלסטיניות או תכניות לבניה מחדש ולפיתוח של הגדה המערבית ורצועת עזה, ולא יפגע בהן או בכבוד המוסרי והפיזי של הפלסטינים בגדה המערבית וברצועת עזה"

בדומה לכך, יש לציין כי ב"הסכם פאריס", שנחתם ב-29 באפריל 1994 ואשר צורף כנספח להסכם עזה-יריחו ולהסכם "אוסלו ב'", התחייבו הצדדים **"לאפשר גישה חופשית ובלתי-מוגבלת לשווקים של הצד האחר"**. גם לנושא הימי מתייחסים ההסכמים: סעיף 14 בנספח 1 להסכם "אוסלו ב'" מגדיר רצועת ים שראשיתה בחוף עזה וסופה במרחק 20 מייל ימי ממנו, אשר צריכה להיות **"פתוחה לדייג, נופש ופעילויות כלכליות"**.

כמו-כן סעיף 9 של נספח מספר 1 בהסכם "אוסלו ב'" אומר:

"... תנועה בין הגדה המערבית לישראל תהיה כפופה לחוקים, לתקנות ולכללים הקיימים המסדירים תנועת אנשים וכלי-רכב וטובין בין הגדה המערבית וישראל תוך כיבוד חשיבות חיי הכלכלה והחברה, תכניות ופרוייקטים לפיתוח, ומתן שירותי חירום רפואיים לאוכלוסיה הפלסטינית"

לעומת זאת, באותו סעיף מופיעה פסקה, המכפיפה את כל התנועה בין שטחי הגדה ועזה לישראל, לצרכי הבטחון הישראליים:

"... הוראות הסכם זה לא יפגעו בזכותה של ישראל, מטעמי בטחון ובריאות, לסגור את נקודות המעבר לישראל, ולאסור או להגביל את הכניסה של אנשים ושל כלי-רכב מהגדה המערבית ומרצועת עזה לישראל..."

למעשה, על-פי הפרשנות הישראלית של ההסכם, רשאית ישראל לפתוח ולסגור את המעברים ככל העולה על רוחה ולהצדיק פעולות אלה מטעמי בטחון. לדברי מקור בכיר במשרד החוץ הישראלי בשיחה עם "מבט לשלום" ב-23.10.95, הפסקה שהוזכרה לעיל בהסכם "עזה ויריחו" מאפשרת אמנם לטעון כנגד כל צעד בטחוני או היבטים מסויימים של צעדים בטחוניים כי הם פוגעים בפיתוח הפלסטיני או בכבוד הפלסטיני. אולם, טענה זו מאוזנת על-ידי העובדה

שההסכם מעניק לישראל "סמכות בטחונית כוללת". לדברי אותו מקור, פירוש הדבר הוא כי: "ההסכם מכיר בכך שמה שישראל מחשיבה כבעיה בטחונית - מקבל עדיפות. ישראל מעולם לא ויתרה על זכותה להטיל סגר... כל זמן שקיימים 'שיקולי בטחון אמיתיים וכנים' מאחורי הסגר - אזי הוא לגיטימי על-פי ההסכם".

לפיכך, כשבוחנים את השימוש הישראלי במרכיבים שונים של הסגר, נשאלת השאלה - אלה מהם ניתן להצדיק מבחינה בטחונית? כמו-כן, באיזו מידה השיקולים הבטחוניים יכולים להתגמש בפני שיקולים אחרים, וכאשר גמישות מעין זו אמנם מתרחשת - בשל אילו שיקולים זה נעשה?

נזקי הסגר

להלן יוצגו בקצרה השפעות הסגר על תחומים שונים של חיי הפלסטינים בגדה וברצועה, ולצדם יובאו תגובות ישראליות לגבי השיקולים העומדים מאחורי מרכיביו השונים של הסגר. ההצגה אינה מתיימרת להקיף את כל נזקי הסגר לפרטיהם, אלא רק להציג תמונה כללית. הנתונים אודות נזקי הסגר מסתמכים על: דו"ח שהוגש על-ידי האו"ם לוועידת המדינות התורמות שהתכנסה ב-11-12 באפריל בבריסל, פרסומי משרד ההסברה הפלסטיני, נתוני לשכת הסטטיסטיקה הפלסטינית, פרסומי ארגונים לזכויות האדם וכן שיחות עם מוסדות פלסטיניים עם מקורות בטחוניים ומדיניים ישראלים ועם מומחי כלכלה.

נזקים כלכליים

א. עבודה בישראל

המרכיב העיקרי של הסגר הינו מניעת כניסתם של אנשים מתחומי הגדה והרצועה לישראל, והנפגעים העיקריים הינם הפועלים הפלסטיניים העובדים בישראל. על-פי נתוני משרד העבודה הפלסטיני, כח-העבודה בגדה מונה כ-240,000 עובדים וברצועת עזה כ-160,000 עובדים. דו"ח אונסק"ו מדווח כי בתקופה שקדמה לסגר היו רשומים כמועסקים בישראל 22,000 פועלים מרצועת עזה ו-26,000 פועלים מהגדה. על-פי נתוני משרד העבודה הפלסטיני, מגיע מספר המועסקים בישראל, לרבות מספר המועסקים ללא רשיון, ל-74,500, מהם 52,000 מהגדה ו-22,500 מהרצועה. דובר מתאם הפעולות בשטחים, שלמה דרור, אומר כי בישראל מועסקים בשגרה כ-60,000 עובדים ברשיון וכ-40,000 פועלים ללא רשיון. ההקלות אותן אישרה ממשלת ישראל, על-פיהן יורשו להכנס לעבודה בתחומי ישראל בני 38 ומעלה, אשר עבדו בישראל גם לפני תקופת הסגר, איפשרו למעשה רק לכ-7,000 עובדים פלסטיניים מהרצועה ולכ-2,500 מהגדה להכנס

בחודש הראשון לסגר נמנעה גם עבודתם של כ-2,000 פועלים פלסטינים העובדים באזור התעשייה בארז. ב-25 במרץ הותרה כניסתם, אך עד עתה נמנעת העסקתם של עובדים חדשים. בעלי המפעלים באזור התעשייה השקיעו בו על-סמך הבנות כי האזור לא יפגע ממדיניות הסגר ולכן בנוסף לפגיעה הכלכלית נוצר משבר אמון הפוגע בפעילות התקינה של האזור. במנהל האזרחי מודים כי ההחלטה לסגור את אזור התעשייה היתה שגויה שכן הסתבר שהתועלת הבטחונית היתה מועטה ונגרם נזק רב לשווא. מסיבה זו, הוחלט בסופו של דבר לחזור ולחדש את העבודה באזורי התעשייה שמעבר לקו הירוק.

לסגר יש גם השפעות ארוכות טווח על תעסוקת הפועלים הפלסטינים: כל סגר מפחית באופן הדרגתי את מספרם של המועסקים בישראל שכן את מקומם תופסים הפועלים הזרים. לדברי ראש מחלקת התעסוקה במשרד העבודה הפלסטיני, אבו-יוסף מדלל, לפני כינון הרשות הפלסטינית עבדו בישראל 125,000 פועלים מהגדה ומהרצועה. לפני הסגר האחרון היו רשומים קצת יותר מ-60,000 עובדים בישראל. כאשר יפתחו המעברים, יגלו פועלים פלסטינים רבים כי מעסיקיהם הישראלים ויתרו על שירותיהם לטובת הפועלים מרומניה ומתאילנד. דובר מתאם הפעולות בשטחים טוען כי מאז ראשית הסגר אושרה הבאת 17,000 פועלים תאילנדים לישראל ואלו יתפסו רק את מקומם של הפועלים ללא רשיון.

הנזק הכספי לפועלים הינו חמור, אף כי האומדנים שמוסרים גורמים שונים נבדלים זה מזה. דו"ח אונסק"ו מעריך כי הפועלים מפסידים שכר יומי ממוצע של 35 דולר והסכום המצטבר מגיע לכ-2.45 מיליון דולר ליום, ו-58 מיליון דולר בחודש. הנתונים הרשמיים שפרסמה לשכת הסטטיסטיקה הפלסטינית מדברים על אובדן של 78.3 מיליון דולר במשך 40 הימים הראשונים של הסגר. גרשון בסקין מ-"IPCRI" ("המרכז הישראלי-פלסטיני למחקר ולמידע") מעריך כי הערכות אונסק"ו מעט גבוהות מדי וכי הנזק נע בין 1.5 ל-2 מיליון דולר ליום. מנכ"ל משרד האוצר הישראלי נתן הערכה נמוכה עוד יותר: 25 מיליון דולר לחודש¹. בעיתון המזרח-ירושלמי "אלמנאר", שהתבסס על נתוני משרד ההסברה הפלסטיני, נמסר על אומדן דומה: 4 מיליון שקלים ליום², כלומר כ-1.26 מיליון דולר ליום. לפיכך ההפסד הכולל לפועלים הפלסטינים מאז ראשית הסגר ועד לבחירות בישראל נע בין כ-95 מיליון דולר, על-פי הערכות המינימום, עד כ-174 מיליון דולר על-פי הערכות המקסימום.

בנוסף להפסדים האישיים של הפועלים, קיימים גם הפסדים של הרשות הפלסטינית בשל העדר הכנסות מכספי מסים הנגבים מפלסטינים העובדים בישראל. דו"ח אונ"סקו קובע כי ההפסד הנגרם מסעיף זה הינו 2.5 מיליון דולאר מידי שבוע. הנחת העבודה של תקציב הרשות הפלסטינית לשנת 1996 קובעת מינימום של 35,000 פועלים העובדים בישראל באופן סדיר. הגרעון המתוכנן לשנת 1996 היה 75 מיליון דולאר. חישוב מהיר מראה כי מאז החל הסגר, סעיף זה

¹אלוף בן, הארץ, 1.4.96

²אלמנאר 22.4.1996

ב. עובדי ענף הבניין בעזה

מאז ה-25 בפברואר מוגבלת כניסתם של חומרי-גלם לבניין לרצועת עזה. בענף הבניין מועסקים בעזה בסה"כ כ-23,000 עובדים. מספר זה כולל בנאים, סוחרים בחומרי בניין, נהגי משאיות המובילים חומרים אלה, עובדי מפעלים לייצור חומרי בניין ומפעלים נלווים.

על-פי דו"ח אונסקו ודו"ח "המרכז הפלסטיני לזכויות האדם", בשבועות הראשונים לסגר היה ענף הבניה בעזה משותק כמעט לחלוטין, שכן ישראל מנעה כניסת חומרי-גלם לבניה: מלט, חצץ, סיד, ברזל ואלומיניום. מנתוני לשכת הסטטיסטיקה הפלסטינית עולה כי ההפסד שנגרם לענף עולה על מיליון דולר ביום. בהמשך ניתנו הקלות מסויימות, אך גם לאחריהן הכמויות שנכנסות לרצועה לא מספקות את התצרוכת המקומית. כמות המלט לדוגמא, מהווה רק כשליש מכמות המלט הנכנסת לרצועה בשגרה. מפי מקורות בטחוניים ישראלים נודע ל"מבט לשלום" כי ישראל מנעה את כניסת חלק מחומרי הבניין על-מנת לסכל את תכניות הפלסטיניות להקמת שדה-תעופה ברפיח.

לדברי שלמה דרור, דובר מתאם הפעולות בשטחים, בעת העברת סחורה מישראל לשטחי הרשות עומדות המשאיות גב אל גב וקיים חשש שבשלב זה יוכל מחבל מתאבד להסתנן לתוך משאית ישראלית, כפי שחדר המחבל שפוצץ עצמו בדיזנגוף. לכן, הבדיקות הבטחוניות מתארכות וההספק של המעברים קטן. כמו-כן במחסום סופה נמנעת העברת מלט משיקולים פלסטיניים פנימיים, ולכן הפלסטינים אחראים במידה רבה למחסור שנוצר במלט. כעת מתוכננת היערכות חדשה שתאפשר מעבר סחורות תוך הימנעות מהסיכון הבטחוני, אך היא עדיין לא נכנסה לתוקף.

ג. חקלאות

בשל ההגבלות המוטלות על מעבר סחורות לישראל, נרשם מאז ראשית הסגר צמצום ניכר בהיקף היצוא החקלאי משטחי האוטונומיה לישראל ולחו"ל. משרד החקלאות הפלסטיני מעריך כי ההפסדים שנגרמו לענפי הירקות, הפרחים ותות השדה עד לראשית מאיהגיעו ל-60.5 מיליון שקל, זאת בנוסף לענפים חקלאיים אחרים הנמצאים עתה בעונת השיא שלהם, כדוגמת ההדרים, אשר קשה להעריך את הנזק שנגרם להם.

מנכ"ל משרד החקלאות הפלסטיני, מחמד א-ראיס, טוען כי מניעת ייצוא התוצרת החקלאית "אינה נובעת מסיבות בטחוניות, ומטרתה להרוס את הכלכלה הפלסטינית ולהרעיב את העם הפלסטיני על-מנת ליצור עוינות של הציבור הפלסטיני כנגד תנועות החמאס והג'יהאד האסלאמי". כראייה הוא מביא את העובדה שהייצוא נמנע גם למצריים ולא רק לישראל. דובר מתאם הפעולות בשטחים טוען לעומת זאת כי ישראל עושה כל שביכולתה לאפשר מעבר תוצרת חקלאית, אך בשל נהלי הבדיקה הבטחונית לוקח זמן רב לבדוק את הסחורה. לצורך בדיקת

כמויות גדולות של סחורה במהירות, דרוש מיכשור יקר מאד, אשר עלותו הגבוהה מבטלת אותו כאפשרות ריאלית. כמו-כן ישראל הביעה נכונות להעביר סחורות חקלאיות מסוימות, כדוגמת בקר, דרך מעבר קרני, אם הפלסטינים ימלאו אחר נהלים בטחוניים מסויימים. מכיוון שהפלסטינים לא מקיימים עד עתה את הנהלים הללו, נמנע המעבר של סחורות אלה.

השגות "מבט לשלום" על מערכת השיקולים הקובעת את מדיניות הסגר בתחום זה יידונו בהמשך.

ד. דייג

כאמור, הסכם "אוסלו ב'" מגדיר רצועת ים שראשיתה בחוף עזה וסופה במרחק 20 מייל ימי ממנו, אשר צריכה להיות "פתוחה לדייג, נופש ופעילויות כלכליות". בשבועיים הראשונים של הסגר הטילה ישראל הגבלה בלתי-אפשרית על הדייג, כאשר איפשרה לקיימו רק עד 100 מטרים מהחוף. כתוצאה מכך נמנעה פרנסתם של כ-1,700 דייגים ועוד עובדים רבים הקשורים בענף הדייג. חשוב לציין כי מדובר בעונת האביב, אשר בה דגים כ-60% מהכמות השנתית של הדגים, ומניעת הדייג הביאה להפסדים של מאות אלפי דולרים ביום. ב-12 במרץ התירה ישראל לדוג במרחק 6 מייל מהחוף. דייגי עזה טענו כי עיקר הדגה נמצאת בעומק רב יותר, וב-22 במרץ הותר להם לדוג במרחק 12 מייל מהחוף, ונראה כי לפחות בתחום דייג הסרדינים, מרחק זה מספיק (במחצית הראשונה של מאי 96 דגו בעזה 400 טון סרדינים לעומת 75 טון בתקופה המקבילה אשתקד³).

ה. מסחר ותעשייה

התעשייה סובלת משלוש בעיות עיקריות: מחסור בחומרי גלם בשל מיעוט המשאיות הנכנסות לרצועה, העדר נגישות למשק הישראלי בשל הגבלות היציאה, וירידת כוח הקניה של השוק המקומי. הנפגע העיקרי הינו ענף הטקסטיל. מתוך כ-2,000 בתי-מלאכה לטקסטיל הפועלים בעזה בשגרה, פועלים כעת רק כ-800.

בנוסף לכך, מאז הטלת הסגר ב-25 בפברואר נמנעת הכניסה מעזה לישראל של סוחרים, בעלי מלאכה ובעלי מפעלים, אשר צריכים להגיע לנמלים הישראליים בכדי להוציא סחורה שהגיעה עבורם. כתוצאה מכך הסחורות מתבלות ומתקלקלות ובנוסף צריכים בעליהן לשלם הוצאות נוספות על אחזקתן בנמלים.

ז. תיירות

³מצטפא אלסעדוני, מנכ"ל מחלקת הדגים במשרד החקלאות הפלסטיני, אלאיאם, 19.5.96

שתי ערי התיירות הפלסטיניות, בית-לחם ויריחו, נפגעו בשל ביטולים רבים של ביקורי תיירים. על-פי נתוני "המרכז הפלסטיני לזכויות האדם", הגיעו בחודש הראשון לסגר אל שתי הערים הללו רק 100 תיירים, לעומת תחזית של 10,000 תיירים⁴. יש לציין שאת הביטולים הרבים אפשר להסביר גם על רקע סדרת הפיגועים האחרונה ולא דווקא בעקבות הסגר.

ו. סיכום נזקים כלכליים

משרד ההסברה הפלסטיני מדווח כי הסגר הביא לירידה של 65% בתשומות התעשייה, המסחר והבניה ברצועה. בחקלאות רבים מהנזקים נגרמים לענפים שזוהי עונת השיא עבורם, כדוגמת ענפי ההדרים, התותים והדייג, ומשמעות הדבר היא פגיעה משמעותית בהכנסה הכללית השנה.

בסך הכל מעריך משרד הכספים הפלסטיני את הנזק הישיר שנגרם למשק הפלסטיני בכ-9 מיליון דולר ליום. כלכלנים ישראלים טוענים שמדובר בהערכה מוגזמת וכי אומדן של 5 מיליון דולר ליום הינו ריאלי יותר. "מרכז עזה לזכויות וחוק" מעריך כי הנזק מגיע ל-4 מיליון דולר ביום, ועל-פי הנתונים שהוצגו לעיל אומדן זה נראה סביר. גם על-פי הערכת מינימום זו מדובר בהפסד כבד של יותר מ-300 מיליון דולר מאז ראשית הסגר ועד לבחירות בישראל. לשם השוואה, סך כל הסיוע שקיבלה הרשות הפלסטינית מאז הסכמי אוסלו, מגיע לכ-800 מיליון דולר. את הנזק העקיף שנגרם כתוצאה מבריחת משקיעים ומאובדן מקומות העבודה של פלסטינים בישראל קשה לאמוד.

בשל שיתוק מגזרים רבים במשק הפלסטיני, גואה האבטלה. על-פי נתוני משרד האוצר הפלסטיני, שיעור האבטלה הכללי בגדה מגיע כעת ל-65% ובעזה ל-75%. משרד העבודה הפלסטיני מעריך כי האבטלה בעזה מגיעה ל-65%, מתוכם 14.4% בשל הפסקת עבודתם בישראל וכ-30% בשל השיתוק הכללי של הכלכלה הפלסטינית בעקבות הסגר⁵. במנהל האזרחי מעריכים, לעומת זאת, כי האבטלה נעה בין 20% ל-30% בלבד. הנזק בעזה חמור יותר, שכן בגדה יש לחלק מהעובדים חלופות זמניות, גם אם לא תמיד רווחיות, בתחום החקלאות המקומית. באשר לציפיות שהמובטלים ימצאו מקומות תעסוקה בתוך השטחים, אומר דר' אלי שגיא מהחוג לכלכלה באוניברסיטת תל-אביב, המתמחה בכלכלה הפלסטינית, כי במשך כל שנות ה-80 נוצרו בשטחים רק 30,000 מקומות עבודה. מאז כינון הרשות גבר מעט קצב יצירת מקומות העבודה, אך אין סיכוי לקלוט כעת בבת-אחת רבבות פועלים. הסגר גורר אמנם לחץ ליצירת מקומות עבודה, אך מנגד הוא פוגע באווירת היציבות הדרושה כדי למשוך משקיעים, ולכן הסיכוי לפתור את הבעיה מעבר לקו הירוק אינו נראה באופק.

⁴אלמנאר, 22.4.1996,

⁵ Palestinian Centre for Human Rights, Closure Update no. 4 26.3.96

נזקים בתחום הבריאות

בימיו הראשונים של הסגר הוטלו הגבלות ניכרות גם על מעבר חולים הנזקקים לטיפול בשטחי ישראל. על-פי נתוני "בצלם", הגבלות אלה הובילו למותם של לפחות 9 אנשים שלא יכלו להגיע על-מנת לקבל טיפול רפואי חיוני. לדברי שלמה דרור, דובר מתאם הפעולות בשטחים, הכללים הנוקשים שהונהגו נובעים מכך שאנשי החמאס כבר ניצלו לרעה בעבר את ההקלות בתחום הרפואי, כאשר מבצעי הפיגוע בבית-ליד נכנסו לישראל כשהם מתחזים לעוורים. בשל כך, ההוראות כיום במחסום ארז הינן: "לא להאמין לאף-אחד", ולכן המעבר מוגבל אך ורק לחולים שמצבם חמור והם אינם יכולים לקבל טיפול בשטחי האוטונומיה.

תוצאת מדיניות זו היא שכ-60 חולי סרטן מרצועת עזה ומהגדה, המקבלים באופן קבוע טיפול כימותרפי בישראל, לא יכלו להגיע כדי להמשיך בטיפול. על-פי נתוני "בצלם", הכניסה נמנעה גם מחולי כליות שנהגו לקבל טיפול דיאליזה בישראל. ב-1 באפריל החלה ישראל לאפשר מעבר חולי סרטן וחולי-לב, אך קשה להשיג אישורי מעבר לחולים במחלות אחרות⁶. כן הועלתה טענה כי הזמן הרב החולף עד לקבלת אישור כניסה מסב נזק לבריאות החולים.

לדברי דובר מתאם הפעולות בשטחים, "בנושא אישור מעבר חולים קיים נוהל מסודר הכולל פניה של החולה לרשות הפלסטינית, והרשות מעבירה בקשה בפקסי למשרדי המנהל האזרחי, שם ממתינים בכוננות 2 רופאים הבודקים את הצורך הרפואי, כאשר קיימת נטיה לאשר את הבקשה. למרות שההסכם קובע כי ישראל צריכה לתת תשובה בתוך 24 שעות, הרי שעד היום אף תשובה לא התעכבה מעבר לשלוש ורבע שעות ובדרך-כלל לא מדובר בהמתנה של יותר משעתיים. לפעמים החולים נשלחים על-ידי הרשות ללא התחייבות לתשלום, כמתחייב מהנוהל, ולכן נוצרים עיכובים. כמו-כן לחולי סרטן ולחולי דיאליזה יש אישור גורף לצאת. מעבר לכך טענות רבות בנושא בעיות בריאות מסתברות כלא נכונות, שכן נתפסו אישורים רפואיים מזויפים רבים, ואין לדעת מתי מדובר באישור מזויף לצורך ביצוע פיגוע. למרות כל-זאת, בשיחות לא רשמיות הודה שר הבריאות הפלסטיני בחום על היחס ועל אופן הטיפול של המנהל האזרחי בנושא החולים הפלסטינים". בנוסף לכך, לדברי דרור, דווקא הרשות הפלסטינית היא זו המעוניינת במניעת טיפול של חולים בישראל, בשל העלות הגבוהה לביטוח הבריאות הפלסטיני.

על-פי נתוני "המרכז הפלסטיני לזכויות האדם", מתוך כ-24 אמבולנסים שיש בעזה, רק ל-6 מהם יש אישורי כניסה לישראל. שלמה דרור זוחה האשמות אלה וטוען כי הפלסטינים הגישו רשימה של 25 אמבולנסים וכולם אושרו לכניסה, אך למרות זאת מגיעים למחסום אמבולנסים ללא אישורי כניסה.

מצבם של החולים בגדה קל יותר מאשר בעזה, אך אליה וקוץ בה: רבים מהחולים הזקוקים לטיפול בבתי-החולים הפלסטיניים בירושלים אמנם מגיעים אליהם, אך הרופאים הפלסטינים אינם יכולים להגיע במכוניותיהם הפרטיות, ולכן הופעתם לעבודה אינה סדירה. לכן, לעתים החולים טורחים ומגיעים אל בית-החולים לשווא.

⁶ Palestinian centre For Human Rights, closure update no.7, 18.4.96

בעיה אחרת הנוגעת לבריאות התושבים והמופיעה בדו"ח של אונסק"ו הינה כי קיימות הגבלות על כניסת תרופות לרצועת עזה. לטענת משרדי הבריאות וההסברה הפלסטיניים, נוצר בבתי-החולים ובבתי-המרקחת ברצועה מחסור בתרופות. בהתייחסו לטענה זו, אמר דובר מתאם פעולות השטחים כי החל מהיום השלישי לסגר, אין הגבלה על כניסת תרופות, והמחסור היחידי שנוצר היה בחיסונים אשר נתקעו בנמל בישראל בשל בעיות מכס ולכן חסרו גם בישראל. לדבריו, הכניסה אמנם איטית יותר בשל המגבלות הבטחוניות.

מנכ"ל משרד הבריאות הפלסטיני, ד"ר עמאד תרויה, אמר בשיחה עם "מבט לשלום" כי אינו מאשים את המנהל האזרחי בכוונות רעות, אך למרות זאת הסגר מורגש היטב בשטח בשל המתנת החולים והאיחור בהגעת תרופות ותוצאות של בדיקות.

השלכות נוספות של הסגר

הסגר מונע מפלסטינים לעבור בין רצועת עזה לבין הגדה המערבית. מכיוון שישראל לא מפעילה את "המעבר הבטוח", כמתחייב מהסכם אוסלו, גם בעת שגרה התנועה בין שני האזורים הללו קשה ומסובכת, אלא שעתה היא מנותקת לחלוטין. האיסור פוגע בין השאר גם בעבודתם של מוסדות הרשות הפלסטינית, בשל ההפרעה לתנועתם של בעלי תפקידים ברשות וחברי המועצה הנבחרת בין האזורים.

כמו-כן נפגעת יכולתם של פלסטינים לצאת את גבולות הארץ, שכן אין הם יכולים להגיע לנתב"ג, ובנוסף לכך - בשל האיסור להכנס לשטחי ישראל, מנועים תושבי הגדה מלצאת למצריים דרך רפיח, ותושבי עזה מנועים מלצאת לירדן דרך הגשרים.

הסגר גם מנתק את מזרח-ירושלים משאר אזורי הגדה המערבית. מזרח-ירושלים מהווה מרכז לחיי הכלכלה, החברה, החינוך והדת של תושבי הגדה, וניתוק העיר פוגע בתחומי חיים רבים. לדברי משרד ההסברה הפלסטיני, בבתי-הספר במזרח-ירושלים לומדים 45,000 תלמידים אשר מתוכם 20,000 הינם מהכפרים הסמוכים. גם כניסתם של כ-700 מורים לירושלים נמנעת, דבר הפוגע בפעילות התקינה של בתי-הספר. באוניברסיטת אל-קודס נסגרו מסיבות דומות שעריהן של 4 פקולטות בהן לומדים 1,700 סטודנטים.

המעבר הבטוח

ההסכמים שנחתמו מאפשרים אמנם לישראל להכפיף רבים מסעיפיהם לשיקולי הבטחון הישראליים. למרות זאת, קיים תחום נוסף הנוגע לסגר, אשר בו גם שיקולי הבטחון של ישראל אינם מאפשרים לה חופש פעולה מלא, והכוונה לנושא "המעבר הבטוח". כינונו של "מעבר בטוח" בין הגדה המערבית לרצועת עזה נקבע עוד בהסכם "עזה ויריחו" ונוסח מחדש בפירוט בהסכם "אוסלו ב'". סעיף 10 בנספח 1 של ההסכם קובע:

"... יהיה מעבר בטוח שיחבר בין הגדה המערבית ורצועת עזה לתנועת אנשים, רכב וטובין כמפורט בסעיף זה".

ההסכם מגדיר למעבר הבטוח 2 מסלולים מסומנים וקובע וכי בכל מקרה המעבר הבטוח יהיה פתוח לא פחות מ-10 שעות ביום ומגדיר את נתיביו המדוייקים. מאז כינון הרשות הפלסטינית ועד היום, לא נפתח המעבר הפתוח, וזאת למרות מגעים מתמשכים המתנהלים בין הצדדים בנושא זה. לאחרונה נראה כי חלה התקדמות מהותית לקראת הגעה להסכם בנושא ולהלן יפורטו הסיכומים שהושגו ונקודות המחלוקת שעוד נותרו.

מקור פלסטיני בכיר מסר ל"מבט לשלום" ב-32 במאי כי בדיונים שנערכו לאחרונה בדרג המדיני הושגו הסיכומים הבאים:

1. הישראלים יהיו האחראים להסדרים הבטחוניים הקשורים בהסדר.
2. בנתיבים שיפתחו ותאפשר מעבר ללא הפרעה של הפלסטינים, אבל הן ידרשו לשאת תעודות מעבר.

סיכומים אלה אינם מהווים חידוש לעומת האמור בהסכם אוסלו ב', אך יש לציין כי הם מבטאים נסיגה מסויימת בדרישות הצד הפלסטיני שכן העיכוב שנגרם מאז החתימה על הסכם אוסלו ב' נבע בעיקר מדרישת הפלסטינים לוותר על התנאים הקשוחים שנקבעו בהסכם למעבר של מנועי כניסה לישראל בין הגדה והרצועה.

לאחר ההבנות שהושגו בדרג המדיני הועבר הנושא לסיכום הפרטים בוועדת הבטחון המשותפת. הועדה התכנסה ב-22 במאי וב-6 ביוני, בראשות האלוף שאול מופז, מצד ישראל ועבד א-רזאק יחיא מן הצד הפלסטיני על-מנת לסכם את הפרטים בפגישה זו עדיין לא הגיעו לסיכומים סופיים וזאת בשל מספר נושאים שנויים במחלוקת אשר העיקריים שבהם הינם:

1. **מיקום נקודות המעבר** ההסכם קובע 4 נקודות מעבר בגדה וברצועה שדרךן יתבצע המעבר: ארו (לאנשים בלבד), קרני (לסחורות בלבד), תרקומיא ונקודת מעבר נוספת "בסביבות מבוא חורון" ("around Mevo Horon") נקודת מעבר זו מהווה סלע מחלוקת עיקרי שכן ישראל דורשת שנקודת המעבר תהיה במיקומו הנוכחי של מחסום צה"ל הסמוך לבית-חורון, כלומר כ-10 ק"מ מזחרה בקו אוירי ממבוא חורון. עבד א-רזאק יחיא, ראש הועדה הבטחונית המשותפת מהצד הפלסטיני והנציג הפלסטיני לשיחות אודות המעבר הבטוח טען בפני "מבט לשלום" כי ישראל מנסה לתת למונח "around" פירוש מורחב שאינו משתמע מההסכם. ההתנגדות הפלסטינית בנקודה זו נובעת מהחשש שישראל מנסה לקבוע בכך את גבולות שלב הקבע עמוק מעבר לקו הירוק.

2. **מעבר מנועי כניסה.** בנושא זה קובע ההסכם כדלקמן:

ג. אנשים שנמנעה כניסתם לישראל ישתמשו במעבר הבטוח באמצעות הסעות אוטובוסים שיובלו על-ידי משטרת ישראל ופעלו מ-7:00 עד 14:00 יומיים בכל שבוע. המועד והשעות המדויקים של סידור זה יתואמו דרך הועדה הבטחונית המשותפת. בקשות של אנשים שנמנעה כניסתם לישראל לשימוש במעבר הבטוח צריכות להיות מוגשות ומוסכמות במנהלת התיאם והקישור הרלבנטית לפחות 5 ימים לפני המסע המתוכנן"

בנושא זה קיימת מחלוקת שכן הפלסטינים דורשים לפתוח את ההסכם ולאפשר מעבר חופשי יותר למנועי הכניסה מאשר זה האמור בהסכם. לדוגמה דורשים הפלסטינים לאפשר למנועי הכניסה מעבר בכלי-רכב פרטיים. הטענות הפלסטיניות בנושא זה הינם שבעת סגר, ספר מנועי הכניסה כולל למעשה את רוב האוכלוסיה הפלסטינית בשטחים, ולכן ההסדרים הללו ירוקנו את רעיון המעבר הבטוח מתוכנו.

3. זכות ישראל לעצור אנשים זכאי מעבר על-סמך מידע מודיעיני - ההסכם קובע קיומו של "מעבר בטוח", וקובע מספר הגבלות על מעבר זה. הזכות לעצור זכאי מעבר. אשר מתנהגים על-פי חוקי מדינת ישראל בעת מעברם, אינו נמנה על ההגבלות הללו. שלמה דרור, דובר מתאם הפעולות בשטחים טוען כי הסיכון הבטחוני הכרוך בהתייבות כזו רב. אף כי להתקשות הישראלית יש נימוקים כבדי משקל נראה כי היא אינה עולה בקנה אחד עם לשון ההסכם.

למרות חילוקי הדעות, הובעה בשני הצדדים אופטימיות כי ניתן להגיע לסיכומים סופיים. מכל מקום נראה שגם אם יושג הסכם בין הצדדים לגבי ההסדרים הטכניים, מותנית הפעלת המעבר הבטוח במדיניות הממשלה החדשה בישראל.

כיצד מתיישב הסגר עם ההסכמים?

ממשלת ישראל מצדיקה את מדיניות הסגר על כל מרכיביה בטיעוני בטחון. לפחות בנושא המעבר הבטוח ברור כי הסכם "אוסלו ב'" אינו מצדיק את אי-הפעלתו בשל נימוקי בטחון. יש לציין כי הפעלת המעבר היתה יכולה לאפשר מעבר אנשים בין הרצועה לעזה גם אם הם נמנים על קבוצת אוכלוסיה המנועה מלהכנס לישראל.

באשר ליתר מרכיבי הסגר הקשורים בהגבלות על מעבר אנשים וסחורות, הרי שההסכמים בין ישראל לאש"ף מכירים בזכותה של ישראל לקיימם מטעמי בטחון. הפלסטינים גורסים כי לא רק שיקולי בטחון מנחים את ישראל והם מייחסים את מניעת העבודה מהפועלים, מניעת המעבר לצורך הטיפול הרפואי, ההגבלות על ייצוא סחורה מהשטחים וכניסת חומרי גלם לעזה למספר גורמים:

1. הרצון "להעניש" את הפלסטינים, במיוחד בשל הערכת ממשלת ישראל כי צעד כזה

ישפר את סיכוייה להבחר מחדש בבחירות הקרובות.⁷

2. רצון ליצור עויינות בקרב ציבור הפלסטיני כלפי הארגונים המבצעים פיגועים, באמצעות פגיעה ברמת החיים של הציבור הפלסטיני.

3. חלק ממרכיבי הסגר, ובעיקר הפגיעה בייצוא החקלאי הפלסטיני, מפורש כצורך כלכלי ישראלי מתוך דאגה לחקלאים הישראלים.

מתוך כלל המקורות העומדים לרשותו, ניסה "מבט לשלום" להעריך את מערכת השיקולים העומדת מאחורי מדיניות הסגר. באשר לטענה הפלסטינית הראשונה, לפיה הסגר הינו בגדר מדיניות ענישה, הרי שאף גורם ישראלי מעולם לא הודה בה וקשה להעריך את מידת אמיתותה. לגבי הטענה בדבר נסיון ליצור דעת-קעל עויינת כלפי החמאס, לא נמצאו התבטאויות המעידות על קיומו של שיקול שכזה במערכת קבלת ההחלטות הישראלית, אף כי גורמים בטחוניים הביעו שביעות רצון בדיעבד על כי התפתחות זו אכן התרחשה בשטח, להערכתם. עם זאת, במנהל האזרחי אומרים כי הנסיון מלמד שיעילות הסגר כמכשיר ליצירת עוינות כנגד החמאס תקפה רק לגבי השבוע הראשון שלו. במערכת הבטחון מודעים לכך שאם הסגר מתמשך מעבר לכך, הרי שהוא רק מסייע לחמאס, ולכן, טוענים במנהל האזרחי, להאשמות הפלסטיניות בנושא זה אין על מה להתבסס.

בנושאי בריאות אירעו מספר מקרים בימים הראשונים של הסגר, בהם עיכוב במחסומים הסתיים באסון, כדוגמת היולדת שעוכבה בדרכה לבית-חולים בירושלים ואיבדה את תינוקה. אירועים מסוג זה אמנם לא יכולים לקבל הצדקה בטחונית, אך נראה כי הם קשורים בהעדר נוהל מסודר לטיפול בבקשות מעבר בימים הראשונים של הסגר. מבלי להמעית בסבל הרב שנגרם לחולים הפלסטינים, נראה כי בנושאי בריאות, דהיינו הטיפולים הרפואיים בישראל ומעבר תרופות לשטחי עזה, ההגבלות המוטלות כיום אכן נובעות מצרכים בטחוניים, ואין ממש בטענות כי מדובר במדיניות של ענישה.

בנושאים הקשורים במעבר עובדים לישראל ובייצוא מרצועת עזה, מופעלים על מערכת הביטחון לחצים רבים מצד גורמים ישראליים ופלסטיניים אשר הסגר פוגע בהם כלכלית. הטענות כי צרכים ישראליים פנימיים מכתיבים את מערכת ההקלות בסגר אינן משוללי יסוד ולהלן מספר ציטוטים מהעיתונות המדווחים על הקלות בסגר, הממחישים טענה זו:

"בעקבות מחאות סוחרי הטקסטיל הישראלים, החליטה הממשלה ב-21 במרץ לאפשר מעבר של סחורות מסויימות בין שטחי האוטונומיה לישראל"⁸.

16 Palestine Ministry of Information, The Bi-Weekly Report,⁷

10.4.96

⁸ אורן סואירי, דבר, 22.3.96,

"שר החקלאות, יעקב צור, הוא שלחץ על מערכת הבטחון לאפשר הגדלת מספר ההיתרים, בעיקר בגלל המצוקה בידיים עובדות בחקלאות".⁹

"גורמי בטחון ישראליים אישרו שבכוונת ירושלים להגביר את ייבוא התוצרת החקלאית מרצועת עזה. זאת לקראת חג הפסח הקרב והביקוש הגואה לירקות בשווקים הישראליים"¹⁰

ההקלות הראשונות על יצוא הסחורה החקלאית ניתנו על הפרחים. "לטענת משרד החקלאות הפלסטיני, ההיתר נועד להפחית את הנוקים של המשווקים הישראלים כתוצאה מאי-עמידה בהסכמיהם עם יבואנים בחו"ל"¹¹.

בנוסף לכך, עיון בנתוני דובר צה"ל אודות ימי הסגר מגלה כי כאשר מוסר הסגר על עבודה בישראל באופן הדרגתי, מאפשרת ישראל לפועלים לחזור לעבודה בתחומיה על-פי חתך תעסוקתי. כלומר, קודם כל מאפשרים לעובדי החקלאות או התעשייה, ולאחר מכן לעובדי הבניין. הדרגתיות זו נראית יותר כפועל יוצא של צרכי המעסיקים במשק הישראלי מאשר צרכי בטחון. יש לציין כי כל הקלה בסגר טעונה את אישורו של ראש הממשלה ושר הבטחון ואין לדרגי השטח סמכות להחליט על הקלות. על דעת עצמם. למרות זאת, טוען דובר מתאם הפעולות בשטחים כי ההדרגה משקפת צרכים בטחוניים, לדוגמא, עובדי הבניין מתפזרים על-פני אזורים נרחבים, לעומת עובדי החקלאות אשר קל יותר לבקר את תנועותיהם.

כמו-כן ידוע על לחצים פנימיים המופעלים על ממשלת ישראל, עוד מלפני תקופת הסגר, שלא לקיים את ההסכמים החקלאיים עם הרשות. לחצים אלה הופעלו על-ידי הלובי החקלאי עוד בשלבי המו"מ על הסכמי קהיר וטאבה וגברו זמן קצר לפני הטלת הסגר הנוכחי. ב-18.2.96 הפגינו בצומת נחל-עוז יותר מ-1,000 חקלאים כנגד מעבר חופשי של תוצרת חקלאית מעזה לישראל. ראש המועצה האזורית שער הנגב, שי חרמש, אמר באותה הזדמנות כי "המשך קיום ההסכמים יביא להרס התשתית החקלאית בנגב" וקרא לפתוח את ההסכמים מחדש¹². "מבט לשלום" כבר התריע בעבר כי ישראל אינה מקיימת את ההסכמים החקלאיים עם הרשות הפלסטינית (הודעה לעיתונות מה-13 בדצמבר 1995) ואף הביא ציטוטים מדברי מקור בכיר במשרד החקלאות הישראלי המעידים כי הדבר לא נעשה בתום-לב ונבע מלחצים שהפעילו חקלאים ישראלים.

יחד עם זאת יש לזכור כי ההגבלות החמורות שהוטלו גם על מעבר משאיות לישראל הוטלו לאחר סדרה שך 5 פיגועי התאבדות בתוך 5 ימים, כאשר הפיגוע בדיזנגוף בוצע ע"י מתאבד שניצל מעבר משאיות ממעבר מקרני. אם מטרת ההגבלות היתה עצירת גל הפיגועים הזה הרי שבינתיים הן משיגות את מטרתן, מה שנותן תוקף לטענות בדבר השיקול הבטחוני העומד

⁹ איתן רבין וחיים ביאור, הארץ, 2.4.96,

¹⁰ רמי שני ועתי"ם, דבר, 2.4.96

¹¹ עמירה הס, הארץ, 25.3.96,

¹² דניאל אביב ועמירם כהן, הארץ, 19.2.96

לסיכום, למדיניות הסגר מרכיבים רבים ומגוונים, אשר מוטלים ומוסרים חליפות בהתאם לשיקולים שונים. ההסכמים בין ישראל לפלסטינים מאפשרים לישראל להטיל הגבלות הנובעות מצרכי בטחון בלבד. במציאות קיים מתח מתמיד תין הצרכים הכלכליים הישראליים והפלסטיניים לבין צרכי הבטחון, ולכן מופעלים על מקבלי ההחלטות בנושא לחצים של גורמים הנפגעים מהסגר.

בהתמקחות בנושא המעבר הבטוח מציגים שני הצדדים תביעות שאינן עולות בקנה אחד עם ההסכמים עליהם הם חתומים. הדבר בולט במיוחד בתביעת הצד הישראלי לאפשר מעצר אנשים בעת מעברם, ובתביעתו לשנות את נקודת המעבר שצוינה במפורש בהסכם. כמו-כן תביעת הפלסטינים לפתוח את הסכם אוסלו ב' בנושא הסדרי המעבר של מנועי היציאה מקשה אף היא על הגעה להסכם. תביעות אלה הינן המכשולים האחרונים שנותרו בטרם יפתח המעבר.